נושא: ברכות

על מה מברכים?

ברכות על הפירות ועל המאכלים

משנה ברכות, פרק ו משנה א

מצגת לימוד והכנה לבגרות · כיתה י"ב

למה בכלל מברכים לפני שאוכלים?

מקור מן התוספתא

לא יטעום אדם כלום עד שיברך שנאמר (תהילים כד) לה' הארץ ומלואה הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל

תוספתא ברכות ד, א

1. **הכול של ה':** "לה' הארץ ומלואה": כל העולם שייך לקדוש ברוך הוא.
2. **הברכה:** לפני שנהנים מהעולם, מברכים. כמו "תודה" לפני שלוקחים.
3. **מָעַל:** מי שנהנה בלי ברכה, כאילו לקח משהו של ה' בלי רשות.

מקור: תוספתא ברכות ד, א (ספריא)

מילון מילים קשות

לפני שקוראות את המשנה, נכיר את המילים

כֵּיצַד

איך?

פֵּרוֹת הָאִילָן

פירות שגדלים על עץ.
אילן = עץ.

פֵּרוֹת הָאָרֶץ

מה שגדל מן האדמה, למשל חיטה.

הַפַּת

הלחם.

חוּץ מִן

מלבד. "חוץ מן היין" = כל הפירות, אבל לא היין.

מִינֵי דְשָׁאִים

סוגים של עשבים וצמחים.

המשנה

קראי לאט. כל צבע הוא חלק אחר במשנה

השאלה

כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּרוֹת.

פירות העץ והיין

עַל פֵּרוֹת הָאִילָן אוֹמֵר, בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, חוּץ מִן הַיַּיִן, שֶׁעַל הַיַּיִן אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

פירות האדמה והפת

וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, חוּץ מִן הַפַּת, שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

ירקות ומחלוקת

וְעַל הַיְרָקוֹת אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים:

מקור: משנה ברכות ו, א, ספריא (מהדורת תורת אמת)

העיקרון: לפי המקום שבו זה גדל

מה שגדל על עץ מקבל ברכה אחת, ומה שגדל מן האדמה ברכה אחרת

"בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ"

גדל על עץ. למשל: תפוח, תמר, ענבים.

"בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה"

גדל מן האדמה. למשל: מלפפון, גזר, תפוח אדמה.

שורה תחתונה: במשנה יש שני יוצאים מן הכלל. מיהם? בשקף הבא.

"חוּץ מִן...": היין והפת

שני מאכלים חשובים במיוחד מקבלים ברכה משלהם

"בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן"

ענבים גדלים על עץ. אבל על היין מברכים ברכה מיוחדת.

"הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ"

חיטה גדלה מן האדמה. אבל על הלחם מברכים ברכה מיוחדת.

שורה תחתונה: הברטנורא: "שֶׁמִּתּוֹךְ חֲשִׁיבוּתוֹ קָבְעוּ לוֹ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ. וְכֵן הַפַּת". כלומר: הם חשובים.

מקור: ברטנורא על משנה ברכות ו, א (ספריא, תורת אמת)

ירקות: מחלוקת

תנא קמא = הדעה הראשונה במשנה, בלי שם

מי אומר?	הברכה על ירקות	למה?
תנא קמא	"בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה"	ירקות גדלים מן האדמה, כמו פירות הארץ.
רבי יהודה	"בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים"	הברטנורא: "וְרַבִּי יְהוּדָה בָּעֵי הֶכֵּר בְּרָכָה לְכָל מִין וָמִין". כלומר: ברכה שמראה איזה סוג אוכלים.

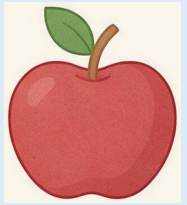

✓ **ההלכה:** "וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה" (ברטנורא). לכן על ירקות מברכים "בורא פרי האדמה".

מקור: ברטנורא על משנה ברכות ו, א (ספריא, תורת אמת)

תרגיל: איזו ברכה?

כתבי ליד כל מאכל את הברכה. התשובות בשקפים הבאים

תפוח

ברכה: _____

ענבים

ברכה: _____

יין

ברכה: _____

לחם

ברכה: _____

מלפפון

ברכה: _____

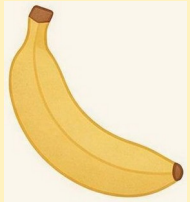
תפוח אדמה

ברכה: _____

תמר

ברכה: _____

בננה

ברכה: _____

תרשים זרימה: איזו ברכה?

שאלי את השאלות לפי הסדר, מלמעלה למטה

מה אני אוכלת?

יין?
- כן ← "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן"
- לא ↓

לחם (פת)?
- כן ← "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ"
- לא ↓

גדל על עץ?
- כן ← "בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ"
- לא ↓

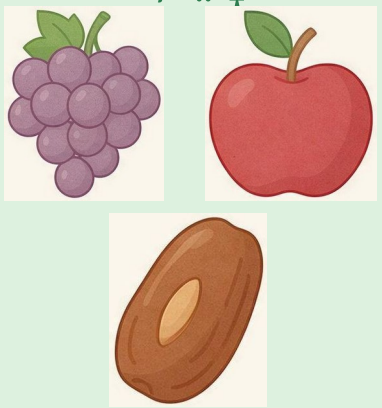
גדל מן האדמה?
- כן ← "בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה"
- לא ↓

חלב, ביצה ועוד: "שֶׁהַכֹּל"

פתרון התרגיל: כל מאכל והברכה שלו

בדקי את התשובות שלך

"בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ"

תפוח, ענבים, תמר

"בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן"

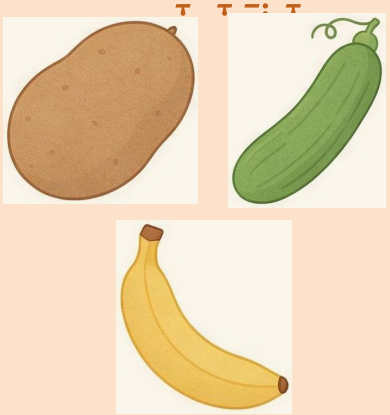
יין

"הַמּוֹצִיא"

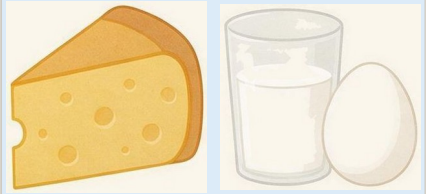
לחם

"בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה"

מלפפון, תפוח אדמה, בננה

"שֶׁהַכֹּל"

חלב, ביצה, גבינה

בננה: "עַל המאוזי"ש, בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה" (שולחן ערוך רג, ג. מאוזי"ש = בננה).

משנה ג: "עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל."

מקור: שולחן ערוך או"ח רג, ג · משנה ברכות ו, ג (ספריא, תורת אמת)

שאלה למחשבה

ברכה היא רק "רשות לאכול", או גם "תודה"?

רמז: חשבי על מאכל שאת אוהבת. מה משתנה כשעוצרים רגע ומברכים עליו?

כתבי כמה שורות במחברת, ושתפי את החברה שלידך.

מה חייבות לזכור לבגרות

סמני וי על כל שורה שאת כבר יודעת להסביר בעל פה

- ✓ פירות האילן ← "בורא פרי העץ". חוץ מן היין ← "בורא פרי הגפן".
- ✓ פירות הארץ ← "בורא פרי האדמה". חוץ מן הפת ← "המוציא לחם מן הארץ".
- ✓ למה ליין ולפת יש ברכה משלהם? בגלל החשיבות שלהם (ברטנורא).
- ✓ ירקות: תנא קמא – "בורא פרי האדמה". רבי יהודה – "בורא מיני דשאים".
- ✓ ההלכה אינה כרבי יהודה (ברטנורא).
- ✓ למה מברכים? "לה' הארץ ומלואה" (תוספתא ברכות ד, א).

שאלות בסגנון בגרות

עני במחברת. צטטי מן המשנה, והסבירי במילים שלך

1. א. צטטי מן המשנה את הברכה על פירות האילן ואת היוצא מן הכלל שלה.

   ב. הסבירי במילים שלך מדוע נקבעה ליין ברכה מיוחדת.

2. נועה אוכלת סלט ירקות. איזו ברכה תברך לפי תנא קמא, ואיזו לפי רבי יהודה?

   הסבירי את הטעם של רבי יהודה, וכתבי כמי ההלכה.

אתן מוכנות!